

NIEODPŁATNE USŁUGI

- POMOC PRAWNA
- PORADY OBYWATELSKIE
- MEDIACJA

MAJĄTEK SENIORA

Publikacja bezpłatna nieprzeznaczona do sprzedaży.
Zawiera stan prawny na wrzesień 2024 r.

E-WYDANIE

Ministerstwo
Sprawiedliwości

POWIAT
CHEŁMSKI

**sursum
corda**
STOWARZYSZENIE
na Rzecz Seniorów

Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie Powiatu Chelmskiego w 2024 r.
realizowane jest przez Stowarzyszenie Sursum Corda ze środków przekazanych przez Powiat Chelmski

Majątek seniora

– rozporządzanie majątkiem za życia i na wypadek śmierci –

- według stanu prawnego na dzień 30.09.2024 r. -

Opracowanie: Anna Ślusarczyk

Często przez całe życie człowiek gromadzi majątek w celu zabezpieczenia się na starość, gdy nie będzie mógł już zajmować się działalnością zarobkową lub na wypadek nagłej choroby, czy nagłej niezdolności do pracy. Nielicznym udaje się zgromadzić znaczne aktywa, jednak dla większości ludzi największym składnikiem majątku jest mieszkanie lub dom, który zamieszkują. Często u kresu życia posiadamy także oszczędności na koncie, samochód, biżuterię, czy inne kosztowności.

Wielu z seniorów przed śmiercią chce samodzielnie podjąć decyzję o tym, do kogo po ich śmierci ma trafić dany składnik majątku. Warto mieć świadomość, że jeśli nie zrobi się tego za życia, wówczas majątek zostanie podzielony zgodnie z ustawowymi zasadami dziedziczenia lub przez samych spadkobierców.

Z niniejszej broszury dowiesz się:

- Jakie są podstawowe pojęcia związane z rozporządzaniem majątkiem za życia i na wypadek śmierci i ich definicje?
- Jakie są możliwości rozrządzenia majątkiem za życia, a jakie na wypadek śmierci?
- Jakie są rodzaje testamentów i jakie zasady przy ich sporządzaniu obowiązują?
- Co dzieje się z majątkiem po śmierci gdy nie ma testamentu?
- Jakie są podstawowe zasady dziedziczenia ustawowego?
- W jaki sposób uchronić spadkobierców przed odpowiedzialnością za nasze długi?
- W jaki sposób zabezpieczyć na wypadek śmierci rodzinę, jeśli prowadzisz jednoosobową działalność gospodarczą?

Gdy poruszamy się w obszarze prawa spadkowego i dziedziczenia, niezbędna jest znajomość konkretnych pojęć, które stosowane są w przepisach prawa cywilnego, w tym spadkowego i innych ustaw regulujących kwestie majątkowe po śmierci danej osoby. Dlatego też poniżej przedstawiono definicje podstawowych pojęć związanych z tą dziedziną prawa.

SŁOWNICZEK:

Majątek - w rozumieniu węższym majątek to ogół praw majątkowych przysługujących podmiotowi prawa (tylko aktywa). W rozumieniu szerszym majątek to zarówno aktywa, jak i pasywa, czyli również obowiązki obciążające dany podmiot. W skład majątku nie wchodzi prawa osobiste.

Otwarcie spadku – następuje w chwili śmierci spadkodawcy.

Spadek - ogół praw i obowiązków majątkowych spadkodawcy, które z chwilą jego śmierci przechodzą w drodze dziedziczenia na jedną lub kilka osób.

Spadkobierca - osoba powołana do spadku. Spadkobierca ustawowy – osoba powołana do spadku z ustawy. Spadkobierca testamentowy – osoba powołana do spadku na podstawie testamentu.

Spadkodawca - osoba fizyczna, której prawa i obowiązki majątkowe przechodzą z chwilą jej śmierci na jedną lub kilka osób.

Testator - spadkodawca, który sporządził testament.

Testament - jednostronna czynność prawna, w której testator osobiście i zachowując szczególną formę, dokonuje rozporządzenia swoim majątkiem na wypadek śmierci.

Umowa darowizny - umowa na podstawie której darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swojego majątku. Jest to umowa jednostronnie zobowiązująca.

Umowa o dożywocie - umowa, która polega na tym, że właściciel nieruchomości przenosi jej własność na nabywcę w zamian za dożywotnie utrzymanie zbywcy i/lub jego osoby bliskiej.

Wstępny - przodek danej osoby: rodzic, dziadek, babcia, pradziadek, prababcia.

Zstępny - każdy potomek tej samej osoby: dziecko, wnuk, prawnuk, itd.

Zarząd sukcesyjny - to forma tymczasowego kierowania przedsiębiorstwem, po śmierci przedsiębiorcy. Daje następcom prawnym czas na podjęcie decyzji, czy chcą kontynuować działalność na własny rachunek, sprzedać firmę, czy ją zamknąć.

Zarządca sukcesyjny – osoba, która jest odpowiedzialna za prowadzenie przedsiębiorstwa do czasu uregulowania formalności spadkowych (musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych).

Majątkiem można rozporządzać zarówno za życia, jak i na wypadek śmierci.

Za życia rozporządzić majątkiem można poprzez: przekazanie **darowizny** lub zawarcie umowy dożywocia (w tym umowy odwróconej hipoteki).

Na wypadek śmierci majątkiem rozporządzić można tylko poprzez sporządzenie testamentu.

Dziedziczenie to przejście praw i obowiązków majątkowych na jedną lub kilka osób wskutek śmierci osoby fizycznej. Spadkobiercy nabywają spadek z chwilą jego otwarcia, tj. z chwilą śmierci spadkodawcy.

Zapoznając się z podstawowymi zasadami dziedziczenia i spadkobrania, należy mieć świadomość, co wchodzi, a co nie wchodzi w skład spadku. Dla tego ustalenia kluczowy jest moment otwarcia spadku, czyli chwila śmierci spadkodawcy.

Spadek

w skład spadku wchodzi prawa i obowiązki majątkowe.

Prawa majątkowe - to głównie własność (ruchomości – np. samochodu, maszyn i nieruchomości – np. domu lub mieszkania), środki pieniężne (co do zasady), użytkowanie wieczyste, służebności gruntowe, własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego oraz wszelkie wierzytelności.

Obowiązki majątkowe - to wszelkie długi lub zobowiązania (w tym koszty pogrzebu).

Nie wchodzi w skład spadku m.in.:

- prawa i obowiązki ściśle związane z osobą zmarłego, czyli: prawa i obowiązki wynikające z umowy o dzieło lub zlecenia, , obowiązek alimentacyjny wynikający ze stosunków rodzinno-prawnych, renta, prawo dożywocia, służebność mieszkania, emerytura, renta, świadczenia z opieki społecznej;
- wszelkie świadczenia już wymagalne, ale jeszcze nie pobrane przez spadkodawcę – np. zadośćuczynienie za szkodę na osobie (spowodowanie kalectwa, choroby, uszkodzenie ciała) – chyba, że roszczenie spadkobiercy zostało uznane na piśmie, lub spadkodawca zdążył wytoczyć pozew za życia (wówczas świadczenie takie wchodzi w skład spadku);
- prawa, które z chwilą śmierci spadkodawcy przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami: np. suma ubezpieczenia, stosunek najmu lokalu, środki zgromadzone na rachunku członka otwartego funduszu emerytalnego;
- spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego (w odróżnieniu do własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego, które wchodzi w skład spadku i podlega dziedziczeniu);
- obowiązek zapłaty grzywny czy kar pieniężnych orzeczonych względem danej osoby – tj. spadkodawcy.

Spadkobiercy bądź inne wskazane przez zmarłego jeszcze za jego życia osoby mogą otrzymać środki pieniężne, które nie wejdą w skład spadku. Aby tak się stało spadkodawca za życia w konkretnych instytucjach (np. ZUS), firmach ubezpieczeniowych, czy funduszach inwestycyjnych, musi wydać na piśmie konkretne dyspozycje na wypadek śmierci. Są to np.:

- środki zgromadzone na rachunku bankowym lub w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej (SKOK) - jeśli dana osoba złożyła dyspozycję wkładem na wypadek śmierci);
- jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych;
- środki zgromadzone w otwartych funduszach emerytalnych (OFE);
- środki zgromadzone na indywidualnym koncie emerytalnym lub indywidualnym koncie zabezpieczenia emerytalnego w przypadku, gdy umowa została zawarta z zakładem ubezpieczeniowym (IKE lub IKZE);
- pieniądze z polisy ubezpieczeniowej na życie i ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków obejmujących ryzyko utraty życia - ubezpieczający może wskazać jedną lub więcej osób uprawnionych do otrzymania sumy ubezpieczenia w razie śmierci osoby ubezpieczonej.

***Dyspozycja wkładem w banku na wypadek śmierci**

Posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić na piśmie bankowi dokonanie – po swojej śmierci – wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobie lub osobom: małżonkowi, wstępnym (rodzicom czy dziadkom), zstępnym (dzieciom, wnukom lub prawnukom) lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej – z tym zastrzeżeniem, że kwota wypłaty, bez względu na liczbę wydanych dyspozycji, nie może być wyższa niż dwudziestokrotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku.

***Wszystkie powyższe środki nie wchodzą w skład spadku, więc nie podlegają podziałowi pomiędzy spadkobierców. Oznacza to, że należec będą wyłącznie uprawnionej osoby, wskazanej odpowiedniej instytucji przez spadkodawcę przed śmiercią. Dlatego warto zainteresować się tą kwestią i dokonać konkretnych dyspozycji, jeśli wiemy, komu chcemy przekazać określone środki tak, aby dana osoba, środki otrzymała „od ręki” i nie czekała np. na zakończenie postępowania spadkowego, które może trwać nawet kilka lat.**

Rozporządzenie majątkiem za życia

Darowizna

Umowa darowizny to umowa, w której darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku. Regulacje dotyczące darowizny zawarte są w Kodeksie cywilnym (art. 888-902).

W praktyce świadczenie na rzecz obdarowanego polega na dokonaniu przysporzenia majątkowego, w szczególności poprzez:

- przeniesieniu określonych praw z majątku darczyńcy do majątku obdarowanego (przeniesienie prawa własności ruchomości bądź nieruchomości),
- zapłatę określonej sumy pieniężnej,
- na ustanowieniu pewnych praw majątkowych (np. na ustanowieniu służebności osobistej),
- na zwolnieniu obdarowanego z długu.

O darowiznie warto wiedzieć, że:

- Stronami umowy darowizny są darczyńca i obdarowany. To pomiędzy nimi występuje stosunek darowizny. Umowa darowizny jest czynnością prawną dwustronną i wymaga złożenia przez darczyńcę oświadczenia zawierającego jego zobowiązanie do przeniesienia własności na obdarowanego, jak i oświadczenia obdarowanego wyrażającego na to zgodę. Warto wiedzieć, że nie ma przeszkód, aby po jednej stronie umowy mogło występować wiele podmiotów. Darczyńcą mogą być współwłaściciele, którzy obdarują wiele lub jedną osobę, która przez to może stać się właścicielem rzeczy lub praw majątkowych. Podobnie darowizna jednej rzeczy może być ustanowiona na rzecz wielu podmiotów, które staną się przez to współwłaścicielami.
- Obdarowanym czy darczyńcą może być zarówno osoba fizyczna, jak i osoba prawna (np. spółka z o.o., spółka akcyjna, stowarzyszenie czy fundacja).
- Darowizna uczyniona na rzecz jednego z małżonków nie wchodzi do majątku wspólnego tego małżeństwa (podobnie jak w przypadku spadkobrania). W konsekwencji w razie rozvodu, taki przedmiot darowizny nie podlega podziałowi. Dopiero zastrzeżenie w umowie, że darowizna jest czyniona na rzecz obojga małżonków lub późniejsze wniesienie przedmiotu darowizny do wspólności majątkowej małżeńskiej taki skutek wywołuje.
- Umowa darowizny nie musi być zawarta w szczególnej formie, może być nawet ustna, jednak tylko wtedy, gdy faktycznie darowizna została dokonana. W innym wypadku musi być zawarta w formie aktu notarialnego.
- Jeśli przedmiotem darowizny jest nieruchomość (dom, mieszkanie czy działka), umowa musi być zawarta w formie aktu notarialnego - w przeciwnym wypadku taka darowizna będzie nieważna.

- W umowie darowizny można nałożyć na obdarowanego pewne obowiązki - takie jak polecenie czy służebność mieszkania. Polecenie to nałożony przez darczyńcę na obdarowanego obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania. Można domagać się od osoby obciążonej poleceniem powinnoego działania, nie da się jednak skorzystać z przymusu państwowego (egzekucji) w celu zmuszenia jej do takiego zachowania. Przykładowym poleceniem może być obowiązek zawiezienia i odebrania darczyńcy z kościoła w każdą niedzielę.
- Nieruchomość można obciążyć służebnościami osobistymi, np. dożywotnią nieodpłatną służebnością mieszkania. Na podstawie służebności mieszkania darczyńca uzyskuje prawo mieszkania w danej nieruchomości, aż do swojej śmierci. Służy ona zatem zabezpieczeniu potrzeb mieszkaniowych. Służebność mieszkania musi być ustanowiona w formie aktu notarialnego. W praktyce najczęściej oświadczenie o ustanowieniu służebności mieszkania zamieszcza się w akcie notarialnym obejmującym umowę darowizny. Służebność powinna zostać ujawniona w księdze wieczystej nieruchomości, która została nią obciążona.
- Co do zasady darowizna jest zobowiązaniem jednostronnym. Istotą darowizny jest jej nieodpłatność, dlatego też darczyńca nie może żądać od obdarowanego żadnych świadczeń na swoją rzecz w zamian za przekazaną darowiznę. Jeżeli jednak po wykonaniu darowizny darczyńca popadnie w niedostatek, obdarowany ma obowiązek, w granicach istniejącego jeszcze wzbogacenia, dostarczać darczyńcy środków, których mu brak do utrzymania odpowiadającego jego usprawiedliwionym potrzebom albo do wypełnienia ciążących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. Obdarowany może jednak zwolnić się od tego obowiązku zwracając darczyńcy wartość wzbogacenia.

- Darczyńca może odwołać darowiznę jeszcze niewykonaną, jeżeli po zawarciu umowy jego stan majątkowy uległ takiej zmianie, że wykonanie darowizny nie może nastąpić bez uszczerbku dla jego własnego utrzymania odpowiednio do jego usprawiedliwionych potrzeb albo bez uszczerbku dla ciążących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. Odwołanie darowizny następuje poprzez złożenie oświadczenia obdarowanemu na piśmie. Nie można jednak odwołać darowizny gdy czyni ona zadość obowiązkowi wynikającemu z zasad współżycia społecznego, czyli np. darowizna jest akceptowalna z powodu obowiązku moralnego, względów przyzwoitości, czy też z uwagi na zwyczaje. W przypadku konfliktu darczyńca może próbować odwołać darowiznę przed sądem. Jednak, aby skutecznie odwołać darowiznę niezbędne jest wykazanie, że obdarowany dopuścił się rażącej niewdzięczności w stosunku do darczyńcy.
- Darowiznę można odwołać najpóźniej w ciągu roku od momentu, gdy darczyńca dowiedział się o rażącej niewdzięczności obdarowanego.
- Nie można odwołać darowizny, jeżeli darczyńca przebaczył obdarowanemu.

***W przypadku otrzymania darowizny, tak samo jak w przypadku przyjęcia spadku, należy pamiętać o przepisach podatkowych i zgłoszenia faktu otrzymania darowizny do Urzędu Skarbowego.**

Dotyczy to darowizn powyżej określonych kwot, które z kolei uzależnione są od stopnia pokrewieństwa z darczyńcą lub jego braku. W przypadku darowizny od rodziców, dziadków, czy rodzeństwa podatku bez względu na kwotę nie zapłacimy, jednak pod warunkiem terminowego złożenia do US formularza (aktualnie jest to druk SD-2). Aktualnie ten, kto dostał majątek od: małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, zięcia, synowej, rodzeństwa, ojczyma, macochy lub teścia/teściowej (I grupa) na podstawie umowy darowizny albo nieodpłatnego zniesienia współwłasności, którą zawarł u notariusza, lub dostał majątek, którego wartość nie przekracza 36 120 zł. Dotyczy to majątku otrzymanego w ciągu 5 lat od jednej osoby łącznie.

Ustawa o podatku od spadków i darowizn z dnia 28 lipca 1983 r. (Dz.U. Nr 45, poz. 207 z późn. zm.):

Art. 4a [Warunki zwolnienia od podatku]

1. Zwalnia się od podatku nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę, jeżeli:

1) zgłoszą nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia powstania obowiązku podatkowego powstałego na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 2-5, 7 i 8 oraz ust. 2, a w przypadku nabycia w drodze dziedziczenia - w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia sądu stwierdzającego nabycie spadku, z zastrzeżeniem ust. 2 i 4, oraz

2) w przypadku gdy przedmiotem nabycia tytułem darowizny lub polecenia darczyńcy są środki pieniężne, a ich wartość doliczona do wartości majątku nabytego dotychczas od tej samej osoby w roku, w którym nastąpiło ostatnie nabycie, i w okresie 5 lat poprzedzających ten rok przekracza kwotę określoną w art. 9 ust. 1 pkt 1 - udokumentują ich otrzymanie dowodem przekazania na rachunek płatniczy nabywcy, na jego rachunek, inny niż płatniczy, w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej lub przekazem pocztowym.

Umowa o dożywocie

Umowa o dożywocie, to umowa, w której w zamian za przeniesienie własności nieruchomości nabywca (zobowiązany) zobowiązuje się zapewnić zbywcy (dożywotnikowi) dożywotnie utrzymanie.

W wyniku zawarcia takiej umowy, powinien on, w braku odmiennej umowy, przyjąć zbywcę jako domownika, dostarczać mu wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić mu odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić mu własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym.

- Umowa dożywocia powinna zostać zawarta w formie aktu notarialnego. Zachowanie tej formy jest konieczne dla ważności umowy. Prawo dożywocia może być wpisane do księgi wieczystej nieruchomości.
- Jeżeli w umowie o dożywocie nabywca nieruchomości zobowiązał się obciążyć ją na rzecz zbywcy użytkowaniem, którego wykonywanie jest ograniczone do części nieruchomości, służebnością mieszkania lub inną służebnością osobistą albo spełniać powtarzające się świadczenia w pieniądzu lub w rzeczach oznaczonych co do gatunku, użytkowanie, służebność osobista oraz uprawnienie do powtarzających się świadczeń należą do treści prawa dożywocia. Regulacje dotyczące umowy o dożywocie również zawarte są w Kodeksie cywilnym (art. 908-916).
- Dożywocie może być ustanowione również na rzecz osoby bliskiej zbywcy.
- Nabywcą nieruchomości w drodze umowy dożywocia może być nie tylko osoba fizyczna, ale każdy podmiot prawa cywilnego, tzn. również osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, a posiadająca zdolność prawną.
- Prawo dożywocia jest ściśle związane z osobą uprawnioną, dlatego nie jest dziedziczone i wygasa wraz z jej śmiercią. Prawo to jest także niezbywalne (nie można np. sprzedać swojego prawa do dożywocia).

- Przedmiotem umowy o dożywocie może być każda nieruchomość (gruntowa lub lokalowa), udział we współwłasności nieruchomości, a także prawo użytkowania wieczystego. Lokal może być przedmiotem umowy dożywocia tylko wówczas, gdy jest on odrębnym od gruntu przedmiotem własności. W związku z tym, np. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nie może być przedmiotem umowy dożywocia, nie jest to bowiem prawo własności w klasycznym ujęciu, a jedynie tzw. ograniczone prawo rzeczowe.
- Treść umowy dożywocia może podlegać pewnym zmianom, a w szczególności: strony mogą umownie zmieniać zakres świadczeń należnych dożywotnikowi; może nastąpić zmiana osoby zobowiązanej do spełniania świadczeń, na przykład w razie zbycia nieruchomości zobowiązanym będzie nabywca; w przypadku śmierci zobowiązanego - obowiązek ten przejdzie na jego spadkobierców.

- W pewnych sytuacjach umowa o dożywocie może zostać zamieniona na rentę.

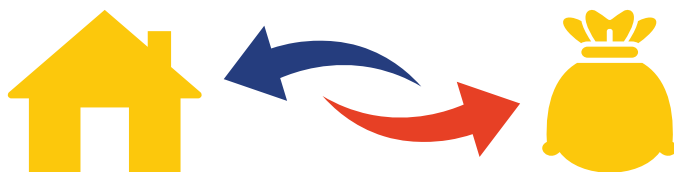
Renta - to świadczenia okresowe w pieniądzu lub w rzeczach oznaczonych co do gatunku. Zgodnie z orzecznictwem sądów, w przypadku zamiany świadczeń z umowy dożywocia na rentę dopuszczalne jest jedynie przyznanie renty pieniężnej. Wysokość renty powinna odpowiadać wartości prawa dożywocia. Renta taka ma charakter ekwiwalentu, a nie charakter alimentacyjny i powinna być z tego względu obliczona według uprawnień wynikających z umowy dożywocia, a nie według potrzeb dożywotnika. Obie strony umowy dożywocia są uprawnione do żądania zmiany świadczeń na dożywotnią rentę. Uprawnienie do żądania zamiany przysługuje każdemu dożywotnikowi oraz każdemu właścicielowi nieruchomości obciążonej prawem dożywocia. Z uprawnienia tego mogą skorzystać w sytuacji jeżeli z jakichkolwiek powodów wytworzą się pomiędzy dożywotnikiem a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od stron, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności.

- W wypadkach wyjątkowych sąd może rozwiązać umowę dożywocia. Dzieje się tak, gdy mają miejsce częste intensywne awantury między stronami umowy dożywocia, w tym zwłaszcza awantury połączone z naruszaniem nietykalności cielesnej stron, przez usuwanie przemocą dożywotnika z domu, niszczenie jego rzeczy, permanentne poniżanie jego godności osobistej lub, także, przez całkowite niewywiązywanie się z obowiązków wobec dożywotnika, i to mimo podejmowania przez niego odpowiednich kroków, aby obowiązki te mogły być wykonywane. Cechą wspólną wszystkich takich zaszłości jest krzywdzenie dożywotnika, agresja i zła wola po stronie kontrahenta – nabywcy nieruchomości. Wskutek rozwiązania umowy dożywocia nieruchomość podlega zwrotowi. Dożywotnik nie ma natomiast obowiązku zwrotu otrzymanych świadczeń.

Odwrócona hipoteka

Nabywcą nieruchomości w drodze umowy dożywocia może być nie tylko osoba fizyczna, ale każdy podmiot prawa cywilnego, tzn. również osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, a posiadająca zdolność prawną. Zgodnie z obowiązującymi przepisami możliwa jest także zamiana domu lub mieszkania na rentę dożywotnią - renta dożywotnia, renta hipoteczna lub dożywotnie świadczenie pieniężne, uregulowane w Kodeksu cywilnego (art. 903-907 dotyczące renty oraz art. 908-916 dotyczące umowy o dożywocie).

Odwrócona hipoteka to usługa finansowa, która pozwala na zmianę aktywa trwałego, jakim jest nieruchomość mieszkaniowa w płynne środki finansowe wykorzystywane na potrzeby prywatnych świadczeń emerytalnych. Odwrócona hipoteka umożliwia posiadaczowi nieruchomości na uwolnienie majątku w niej zgromadzonego przy jednoczesnym zachowaniu prawa do korzystania z zamieszkiwanego domu lub mieszkania. Tym samym niepłynne aktywó staje się źródłem płynnych środków pieniężnych wykorzystywanych do konsumpcji przez osoby w wieku emerytalnym. Model sprzedażowy oznacza przeniesienie prawa własności do nieruchomości i zapewnia dożywotnie korzystanie z nieruchomości przez beneficjenta i wykorzystywanie środków wynikających z wartości nieruchomości jako dodatkowego źródła dochodu na emeryturze. W tym modelu fundusz hipoteczny w momencie zawarcia umowy staje się właścicielem nieruchomości i jako właściciel pokrywa koszty z tytułu podatku od nieruchomości czy jej ubezpieczenia. Płatności z tytułu hipoteki odwróconej mogą przyjąć formę jednorazowej wypłaty lub wypłat regularnych i są zabezpieczone hipoteką na nieruchomości, lub powstają w wyniku zbycia nieruchomości (prawa do nieruchomości).

Rozporządzenie majątkiem na wypadek śmierci

Testament

Jest jednostronną czynnością prawną, w której testator osobiście i zachowując szczególną formę, dokonuje rozporządzenia swoim majątkiem na wypadek śmierci.

Wyróżnić można kilka rodzajów testamentów, z uwagi na formę oraz okoliczności ich sporządzenia:

Testamenty zwykłe:

- **własnoręczny (holograficzny)** – w całości napisany pismem odręcznym, podpisany imieniem i nazwiskiem pod tekstem, opatrzony datą;
- **notarialny** – sporządzany przez notariusza i własnoręcznie podpisany przez spadkodawcę;
- **ustny (allograficzny)** – ustnie przekazany w obecności dwóch świadków wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego. Sporządza się protokół, który odczytuje się w obecności świadków i następnie podpisywany jest przez w/w osoby. Osoby głuche lub nieme nie mogą sporządzić tego testamentu.

Testamenty szczególne - sporządzane wyłącznie w ściśle określonych okolicznościach; tracą moc z upływem 6 miesięcy od ustania okoliczności, które uzasadniały niezachowanie formy testamentu zwykłego, chyba że spadkodawca zmarł przed upływem tego terminu:

- **ustny** – oświadczony w obecności trzech świadków. Tak forma testamentu możliwa jest tylko jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Następnie jeden ze świadków albo osoba trzecia spisze oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie; można również treść testamentu w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku stwierdzić przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem;
- **podróżny** – podczas podróży polskim statkiem morskim lub powietrznym (np. samolotem) można sporządzić taki testament przed dowódcą statku lub jego zastępcą tj. w ten sposób, że spadkodawca oświadcza swą wolę dowódcy statku lub jego zastępcy w obecności dwóch świadków, sporządza się protokół, który podpisują te osoby i który odczytuje się w ich obecności;
- **wojskowy** – który sporządzić mogą jedynie żołnierze Sił Zbrojnych pełniących czynną służbę wojskową, pracownicy cywilni zatrudnieni w Siłach Zbrojnych i osoby im towarzyszące. Ten rodzaj testamentu uregulowany został w Rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej i Ministra Sprawiedliwości w sprawie testamentów wojskowych z dnia 30.01.1965 roku.

- Dziedziczenie testamentowe polega na nabyciu spadku na podstawie sporządzonego przez spadkodawcę testamentu. Testament jest czynnością prawną rozporządzającą, która służy osobie fizycznej do uregulowania przede wszystkim jego sytuacji majątkowej. Żadną inną czynnością nie można rozporządzić majątkiem na wypadek śmierci. Tylko oryginał testamentu jest testamentem według przepisów.
- Jeden testament może sporządzić jedna osoba – np. małżonkowie nie mogą sporządzić wspólnego testamentu.
- Swoboda testowania oznacza, że osoba fizyczna może dowolnie rozrządzić majątkiem na wypadek swojej śmierci. Testator może powołać do dziedziczenia wybraną przez siebie osobę lub osoby. Nie musi to być osoba fizyczna, gdyż zdolność do dziedziczenia mają wszystkie podmioty prawa cywilnego posiadające zdolność prawną, tj.:
 - osoby fizyczne
 - osoby prawne, np. Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego, np. gmina/miasto, stowarzyszenia rejestrowe, fundacje, parafie, diecezje i inne terytorialne jednostki organizacyjne kościoła, spółki z o.o., spółki akcyjne i inne.
 - jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, np. wspólnota mieszkaniowa, osobowe spółki handlowe (spółka jawna, spółka partnerska) i inne.
- Testament w całości jak i w części można zmienić lub odwołać w każdym czasie (za życia).
- Nie można sporządzić testamentu przez pełnomocnika ani innego przedstawiciela – tylko osobiście.

- Testament może sporządzić tylko osoba, która ukończyła 18 lat i nie została ubezwłasnowolniona. Osoba ubezwłasnowolniona nie ma zdolności testowania, tzn. że nie może sporządzić ważnego testamentu. Jeżeli taka osoba nie sporządziła testamentu w czasie, gdy miała pełną zdolność do czynności prawnych, to spadek po niej może zostać nabyty tylko w drodze ustawy, czyli przez spadkobierców ustawowych.
- Testament jest nieważny w przypadkach jeżeli zostanie sporządzony:
 - w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli,
 - pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści,
 - pod wpływem groźby.

*Ważność testamentu bada sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Z kwestią testamentu łączy się wiele różnych pojęć i instytucji, z których najważniejsze to zapis, polecenie, wydziedziczenie i zachówek.

Zapis zwykły

Zapis testamentowy jest rozrządzeniem spadkodawcy na wypadek śmierci, uczynionym w testamencie. Na jego mocy testator zobowiązuje dziedziczącego po nim spadkobiercę testamentowego lub spadkobiercę ustawowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby, a więc zapisobiercy.

Zachówek

Jest to suma pieniężna, która należy się spadkobiercy będącemu członkiem najbliższej rodziny zmarłego, niezależnie nawet od woli spadkodawcy wyrażonej w testamencie.

- Osobami uprawnionymi do zachowku są: zstępni (dzieci, wnuki, prawnuki itd.), małżonek i rodzice spadkodawcy, którzy zostali pominięci w testamencie, a dziedziczyliby z ustawy, gdyby testament nie został sporządzony (chyba że zostały powołane do spadku, bądź w postaci zapisu, bądź w postaci świadczenia od fundacji rodzinnej lub mienia w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej albo otrzymały od spadkodawcy za jego życia darowizny takiej wartości).
- Co do zasady zachówek przysługuje uprawnionym w wysokości 1/2 udziału spadkowego, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. Jeżeli osoba uprawniona do zachowku jest małoletnia lub trwale niezdolna do pracy, to przysługuje jej 2/3 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadł przy dziedziczeniu ustawowym.
- Zachówek jest zawsze ekwiwalentem pieniężnym, tzn. że uprawniony do zachowku nie może żądać od spadkobiercy określonych przedmiotów należących do spadku czy uczynienia go np. współwłaścicielem danej nieruchomości wchodzącej w skład spadku. Żądać można tylko kwoty pieniężnej będącej równowartością przysługującego zachowku – w częściach wskazanych wyżej.

- Roszczenie o zachówek przedawnia się z upływem 5 lat od ogłoszenia testamentu, a w przypadku roszczenia o uzupełnienie zachowku z tytułu zapisu windykacyjnego lub darowizny – z upływem 5 lat od otwarcia spadku.

Wydziedziczenie

Wydziedziczenie to pozbawienie prawa do zachowku.

Spadkodawca może w testamencie wydziedziczyć zstępnych, małżonka i rodziców zachowku, jeżeli dana osoba:

- wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
 - dopuściła się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazie czci;
 - uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.
- Przyczyna wydziedziczenia uprawnionego do zachowku musi wynikać z treści testamentu.
 - Spadkodawca nie może wydziedziczyć uprawnionego do zachowku, jeżeli mu przebaczył.
 - Osoba wydziedziczona jest traktowana tak jakby nie dożyła otwarcia spadku. To oznacza, że uprawnione do zachowku staną się jej dzieci.

Jeśli testament nie zostanie sporządzony, zostanie uznany za nieważny czy zostanie odwołany lub zniszczony (dot. głównie testamentów sporządzanych własnoręcznie), wówczas spadek dziedziczą spadkobiercy ustawowi, zgodnie z kolejnością i w częściach ściśle określonych w Kodeksie cywilnym.

Dziedziczenie ustawowe

Polega na przejściu spadku na spadkobierców, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu. Przepisy Kodeksu cywilnego regulują kolejność dziedziczenia w następujący sposób:

- w pierwszej kolejności do spadku powołani są spadkobiercy pierwszej grupy, tj. dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Jeżeli jednak dziecko nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada jego dzieciom lub dalszym zstępnym w częściach równych. Udział spadkowy przypadający małżonkowi nie może być mniejszy niż jedna czwarta całości spadku;
- w braku zstępných spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice. Udział spadkowy (część spadku) każdego z rodziców, który dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku;
- w braku zstępných i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych;
- jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych;
- jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępných, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przypada jego zstępným;
- jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępných, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku, w braku zstępných, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępných rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy; dziedziczą oni w częściach równych;

- jeżeli ktoś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym;
- w braku zstępnych tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada pozostałym dziadkom w częściach równych;
- w braku małżonka spadkodawcy i wyżej wymienionych krewnych, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy (pasierbom), których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku;
- w braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu.

Trzeba wiedzieć, że:

- Nie dziedziczy małżonek rozwiedziony, ani pozostający w separacji. Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, także jeżeli spadkodawca złożył pozew o orzeczenie rozvodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione.
- Małżonek dziedziczący z ustawy w zbiegu z innymi spadkobiercami (poza zstępnymi spadkodawcy, którzy mieszkali z nim razem w chwili śmierci) może żądać ze spadku ponad swój udział spadkowy przedmiotów urządzenia domowego, z których za życia spadkodawcy korzystał wspólnie z nim lub wyłącznie sam. Prawo to nie przysługuje jeżeli wspólne pożycie małżonków ustało za życia spadkodawcy.
- Konkubina i konkubent, w świetle prawa spadkowego, są dla siebie osobami obcymi. Jediną możliwością by konkubenci dziedziczyli po sobie jest sporządzenie testamentu.
- W wyniku adopcji (przysposobienia) między przysposabiającym, a przysposobionym powstaje taki stosunek jak między rodzicami, a dziećmi. Przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego.
- Przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym i jego krewnych tak, jak by był dzieckiem przysposabiającego. Tak samo przysposabiający i jego krewni dziedziczą po przysposobionych jakby przysposabiający był rodzicem przysposobionego.
- W razie niepełnego przysposobienia – przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym na równi z jego dziećmi, a zstępni przysposobionego dziedziczą po przysposabiającym na tych samych zasadach, co dalsi zstępni spadkodawcy; przysposobiony i jego zstępni nie dziedziczą po krewnych przysposabiającego, a krewni przysposabiającego nie dziedziczą po przysposobionym i jego zstępnym; rodzice przysposobionego nie dziedziczą po przysposobionym, a zamiast nich dziedziczy po przysposobionym przysposabiający.

Co w przypadku, gdy nie masz majątku, lub masz długi i chcesz uchronić spadkobierców od odpowiedzialności za swoje długi?

W życiu bywa i tak, że wskutek różnych okoliczności, niekoniecznie zwinionych, człowiek popada w długi lub zaciąga zobowiązania finansowe, których nie jest w stanie spłacić do końca swojego życia. Jak wiemy, zobowiązania te po śmierci stają się długami spadkowymi, które dziedziczą spadkobiercy. Aby uchronić spadkobierców przed odpowiedzialnością za te obciążenia, w pierwszej kolejności powinniśmy poinformować swoich najbliższych o swojej sytuacji finansowej. Spadkobiercy, wiedząc o długach, mogą po śmierci spadkodawcy odrzucić spadek lub przyjąć go z dobrodziejstwem inwentarza.

- Spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić.
- Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Można to zrobić przed notariuszem bądź w postępowaniu sądowym.
- Jeśli w terminie 6 miesięcy oświadczenie nie zostanie złożone, wówczas dziedziczenie następuje z dobrodziejstwem inwentarza, czyli z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadkowe do wysokości aktywów spadku, które wystarczą do pokrycia tych długów. Możliwe jest także zrzeczenie się dziedziczenia jeszcze za życia przyszłego spadkodawcy.

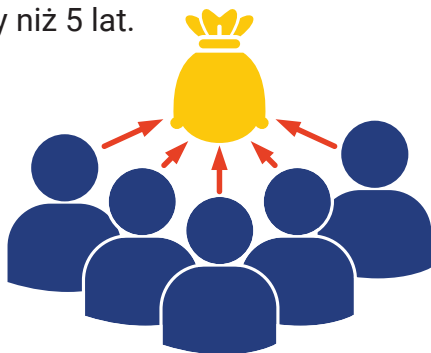
Zrzeczenie się dziedziczenia

Przyszły spadkodawca i jego spadkobierca ustawowy mogą zawrzeć umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia. Umowa taka, aby była ważna, musi zostać zawarta w formie aktu notarialnego. Co do zasady, jeśli w umowie nie umówiono się inaczej, zrzeczenie się dziedziczenia obejmuje również zstępnych zrzekającego się - a więc rozciąga się również na dzieci, wnuki i prawnuki zrzekającego się.

Zarząd sukcesyjny

Jeśli prowadzisz jednoosobową działalność gospodarczą warto zapoznać się z przepisami dotyczącymi zarządu sukcesyjnego i powołać zarządcę sukcesyjnego. Instytucje tę regulują przepisy ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw.

- Zarząd sukcesyjny to forma tymczasowego kierowania przedsiębiorstwem, po śmierci przedsiębiorcy. Daje następcom prawnym czas na podjęcie decyzji, czy chcą kontynuować działalność na własny rachunek, sprzedać firmę, czy ją zamknąć.
- Zarząd wykonuje zarządca sukcesyjny, który jest odpowiedzialny za prowadzenie przedsiębiorstwa do czasu uregulowania formalności spadkowych, w szczególności za umowy z pracownikami, kontakty z kontrahentami, sprawy podatkowe czy ZUS. Zarząd wygasa w terminie 2 lat od dnia śmierci przedsiębiorcy. Z ważnych powodów sąd może przedłużyć ten okres, na czas nie dłuższy niż 5 lat.
- Zarządcą sukcesyjnym może być osoba fizyczna, która ma pełną zdolność do czynności prawnych.

Jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony przed śmiercią przedsiębiorcy, zarządcę sukcesyjnego może powołać, w ciągu dwóch miesięcy od dnia śmierci przedsiębiorcy:

- małżonek przedsiębiorcy, któremu przysługuje udział w przedsiębiorstwie w spadku;
 - spadkobierca ustawowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek;
 - spadkobierca testamentowy przedsiębiorcy, który przyjął spadek;
 - zapisobierca windykacyjny, który przyjął zapis windykacyjny, jeżeli zgodnie z ogłoszonym testamentem przysługuje mu udział w przedsiębiorstwie w spadku.
- Powołanie zarządcy po śmierci przedsiębiorcy i inne związane z tym oświadczenia należy złożyć przed notariuszem. Inaczej będą nieważne.
 - W tym przypadku, to notariusz zgłasza powołanie zarządcy sukcesyjnego do CEIDG: rejestruje właściwy akt notarialny w Rejestrze Zarządców Sukcesyjnych przedsiębiorstw osób fizycznych, który jest prowadzony w ramach Systemu Rejestrów Notarialnych. Ta informacja jest następnie przekazywana przez System Rejestrów Notarialnych do CEIDG.

Podstawa prawna:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Miejsce na notatki

[illegible]

Zakres Nieodpłatnej Pomocy

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

- informacja o stanie prawnym lub obowiązkach i uprawnieniach • wskazanie sposobów rozwiązania problemu prawnego • sporządzenie projektu pisma (z wyłączeniem spraw w toczących się już postępowaniach), w tym o zwolnienie z kosztów sądowych lub o ustanowienie pełnomocnika
- poinformowanie o kosztach i ryzyku finansowym skierowania sprawy do sądu
- nieodpłatna mediacja • informacja o możliwościach innej, darmowej pomocy

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

- rozpoznanie problemu i udzielenie porady dostosowanej do indywidualnej sytuacji, zwłaszcza w sprawach zadłużenia, mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego • poinformowanie o przysługujących uprawnieniach lub ciążących obowiązkach • wsparcie w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, np. poprzez sporządzenie planu wyjścia z trudnej sytuacji oraz udzielenie pomocy w jego realizacji • skierowanie do odpowiednich instytucji lub placówek nieodpłatnej pomocy • nieodpłatna mediacja

NIEODPŁATNA MEDIACJA

- poinformowanie o możliwościach i korzyściach polubownych metod rozwiązywania sporów • przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji • przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie mediacji w sprawie karnej • przeprowadzenie mediacji
- udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

MEDIACJA jest dobrowolna, nieformalna i poufna, a mediator jest osobą bezstronną.

Ponad połowa punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Polsce jest prowadzona przez organizacje pozarządowe, jako zadanie publiczne powierzane przez starostów lub prezydentów, w efekcie corocznego, otwartego konkursu ofert.

SURSUM CORDA oznacza „w górę serca!”.

W tym zawołaniu zawiera się cała nasza misja – **pomagać w trudnej sytuacji** i dawać nadzieję na to, że może być lepiej. Dla tych, którzy chcą się angażować i wspierać projekty dobroczynne - tworzymy warunki do skutecznego działania, w klimacie zaufania i czytelnich zasad.

Jedną z form naszej aktywności jest prowadzenie od 2016r. sieci punktów **nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji** oraz urozmaicona edukacja prawna.

Stowarzyszenie Sursum Corda powstało w 2000 roku z inicjatywy grupy przyjaciół i profesjonalistów, którzy wcześniej – przez 6 lat – angażowali się społecznie jako wolontariusze. Jako organizacja pozarządowa jesteśmy apolityczni działamy na zasadzie „non profit”, czyli nie dla zysku.

Posiadamy status **organizacji pożytku publicznego**, co oznacza, że możesz przekazać nam 1,5% podatku, który codziennie inwestujemy w mądre pomaganie.

Będzie nam miło, jeśli dołączysz do naszej załogi!

wolontariat

wypoczynalnia
SPRZĘT REHABILITACYJNY I MEDYCZNY

**NIEODPŁATNA
pomoc prawna
poradnictwo
obywatelskie**

OŚRODEK POMOCY **prst**
penitencjarnej

wypoczynek
na plus+

szkolenia>>>

POMOC
ukrainie

KRS 00000 20382

KRS na **SMS**

Wyślij SMS o treści KRS
na nr **4628**, odeślami Ci
za darmo nasz nr KRS!

Rozlicz
swój
PIT
za darmo!

System Nieodpłatnej Pomocy

Odwiedź
naszą stronę!

Potrzebujesz wsparcia?

Prawnika • Doradcy • Mediatora

Jesteś w trudnej sytuacji życiowej?

Skorzystaj z naszego systemu!

**Nieodpłatna
Pomoc Prawna**

**Nieodpłatne
Poradnictwo
Obywatelskie**

**Nieodpłatna
Mediacja**

 /NieodplatnaPomoc

**Numer telefonu
do zapisów:**

690 901 136